

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 368 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
Usmonova Muattar Bahadirjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
Dilsora Shodmonova	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
Истамова Нигора Азимжановна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
Lola Mannobova	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
Abdunazarov Abdumutal Olimovich	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
Alimova Gulrux Farhod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
Axtamova Mohinur O'tkir qizi	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'Iqinova Muxlisaxon Jamshid qizi	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
Hikmatova Yulduz Nuritdinovna	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari... ..	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli.....	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinoz Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
<i>Xidirov Faxriddin Fozilovich</i>	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
<i>Рахмонова Нилуфар Уткир кизи</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda leksik-grammatik komponentni diagnostika qilish metodlari	284
<i>Mamatkulova Lobar Tolibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning ta'limiy faoliyatini rivojlantirish.....	288
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Nutqdagi fonetik kamchiliklarning o'quv faoliyati va savodxonlikka ta'siri	293
<i>Xikmatova Saboxat Xusniddinovna</i>	
Oliy ta'limda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish omillari	296
<i>Xusanbayeva Ziyoda Maxmutdjon qizi</i>	
Social-Psychological Factors of Increasing the Quality of Life	300
<i>Abdullaeva Ranazhon Matyakubovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy ko'nikmalarini rivojlantiruvchi zamonaviy o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishning ilmiy-metodik asoslari.....	307
<i>Abdumalikova Gulchiray</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch hayotiy va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	311
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Sayfullayeva Dilnoza Amrullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili darslarida madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	316
<i>Azimova Maftuna Azizbekovna</i>	
Talabalarda lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik asoslari	321
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida moslashuvchanlikning psixologik xususiyatlari	324
<i>Fayziyeva Gulhayo Erkin qizi, Fatullayeva Manzura Idillo qizi</i>	
Naim Karimov talqinida Oybek badiiy tafakkurining biografik manbalari	327
<i>Jonpo'lotova Gulshoda Qobil qizi</i>	
Kurashchilarning kuch sifatini rivojlantirishda maxsus mashqlardan foydalanish	334
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	337
<i>Saidova Malika Erkin qizi</i>	
Yengil atletika texnikalarini pedagogik mahoratni rivojlantirish metodikalarida qo'llash	340
<i>Sattarov Qarshiboy Narqulovich, Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida shug'ullanuvchilarning tezkorlik va chidamlilik sifatlarini rivojlantirishning innovatsion metodikasi	344
<i>Sattarov Sardor Sunnatulloevich</i>	
Innovatsion rivojlanish asosida uzluksiz ta'limning integratsiyalashgan mazmunini modellashtirish metodologiyasi.....	348
<i>Umarov Lutfillo Murodilloyevich</i>	
Milliy maktablarda rus tilini o'qitishda raqamli ta'lim resurslari va veb-saytlardan foydalanish metodikasi....	352
<i>Xolmirzayeva Munira Jahongir qizi</i>	
Педагогические основы повышения профессиональной компетентности будущих преподавателей физического воспитания высших образовательных учреждений	357
<i>Мавлянов Бахром Сангирович</i>	
Раннее выявление и мониторинг кожных заболеваний с помощью искусственного интеллекта: интегрированные архитектуры, алгоритмы и перспективы клинического внедрения	361
<i>Э. Ш. Назирова, Ш. Б. Абдусаломова</i>	

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA AXLOQIY IDEALNI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Saidova Malika Erkin qizi
 BuxDPI magistri

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik asoslari tahlil qilingan. O'qituvchining jamiyat taraqqiyoti hamda ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni yoritilib, uning kasbiy faoliyatida axloqiy mas'uliyatni rivojlantirish zarurati ilmiy jihatdan asoslangan. Shuningdek, bo'lajak pedagoglarda yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirish, axloqiy idealni qaror toptirish va kasbiy burchga sodiqlikni rivojlantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: o'qituvchi, axloqiy ideal, axloqiy tarbiya, ma'naviy qadriyatlar, mas'uliyat, o'z-o'zini tarbiyalash, kasbiy burch, insonparvarlik.

Abstract: This article examines the socio-pedagogical foundations of developing a moral ideal among future teachers. The role of teachers in social development and the educational process is highlighted, and the necessity of strengthening moral responsibility within their professional activities is scientifically substantiated. Furthermore, practical recommendations aimed at fostering high moral and spiritual qualities, professional commitment, and the formation of a moral ideal in prospective educators are proposed.

Key words: teacher, moral ideal, moral education, spiritual values, responsibility, self-development, professional duty, humanism.

Аннотация: В данной статье проанализированы социально-педагогические основы формирования нравственного идеала у будущих учителей. Освещена роль педагога в развитии общества и в образовательном процессе, а также научно обоснована необходимость повышения его нравственной ответственности в профессиональной деятельности. Кроме того, разработаны практические рекомендации, направленные на формирование у будущих педагогов высоких духовно-нравственных качеств, развитие профессионального долга и становление нравственного идеала.

Ключевые слова: учитель, нравственный идеал, нравственное воспитание, духовные ценности, ответственность, самовоспитание, профессиональный долг, гуманизм.

KIRISH

Ta'lim-tarbiya jarayoni o'z mohiyati va zarurati jihatidan har qanday davrda muhim ahamiyat kasb etgan. Bugungi kunda ilm-fan jadal rivojlanib, mamlakatlar moliyaviy-iqtisodiy va ishlab chiqarish sohalarida yuksak sur'atlar bilan taraqqiy etayotgan, axborotlar hajmi tobora ortib borayotgan bir sharoitda ta'lim-tarbiyaga bo'lgan ehtiyoj yanada kuchaymoqda. Chunki insonning jamiyatda o'z o'rnini topishi, munosib hayot kechirishi, jamiyat taraqqiyoti, ishlab chiqarish sohasining kengayishi, iqtisodiy imkoniyatlarning ortishi hamda mamlakatlarning rivojlangan davlatlar qatoridan munosib o'rin egallashi bevosita ta'lim-tarbiya jarayoni bilan bog'liqdir.

Shu bois ta'lim-tarbiya jarayonini yanada takomillashtirish va rivojlantirish davlat miqyosidagi ustuvor vazifalardan biriga aylangan. Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va rivojlantirish kabi muhim hamda mas'uliyatli vazifa esa har doim yuksak sharaf va e'tiborga sazovor bo'lgan, jamiyatda alohida hurmat-ehtiromlar bilan e'tirof etiladigan, boshqalarga ibrat bo'lib kelayotgan fidoyi kasb egalari – o'qituvchi va murabbiylar zimmasiga yuklatilgan.

Barchamizga ma'lumki, O'zbekiston Respublikasida o'qituvchi kadrlarning ma'naviy qiyofasi, intellektual salohiyati hamda kasbiy mahoratiga nisbatan alohida talab va mas'uliyatlar belgilangan.

Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirish nafaqat ta'lim-tarbiya samaradorligini ta'minlovchi muhim omil, balki ularning jamiyatdagi obro'-e'tiborini oshirishga ham xizmat qiladi. Mazkur jarayon bo'lajak mutaxassislarining kasbiy faoliyatida muhim o'rin tutib, ularni kelajak avlod uchun ma'naviy-axloqiy namuna bo'lishga tayyorlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak o'qituvchining axloqiy ideali uning kasbiy faoliyatidagi eng yuksak namuna bo'lib, shaxsiy fazilatlar va ijtimoiy mas'uliyatning dialektik birligini ifodalaydi.

O'qituvchida axloqiy idealni shakllantirish masalasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tarixiga nazar tashlansa, ushbu muammo turli davrlarda ko'plab olimlar tomonidan o'rganilganini ko'rish mumkin. Jumladan, qadimgi yunon faylasuflari Sokrat, Aflotun va Aristotel asarlarida, Sharq mutafakkirlari Abu Nasr Forobiy, Alisher Navoiy, Abu Ali ibn Sino, Abu Rayhon Beruniylarning ilmiy-falsafiy qarashlarida, shuningdek, keyinchalik Ya.A. Komenskiy, K.D. Ushinskiy, A.S. Makarenko, V.A. Suxomlinskiy kabi buyuk pedagoglarning asarlarida pedagogik axloq masalalari keng yoritilgan.

O'zbek pedagog olimlaridan M. Ochilov, R. Mavlonova, B. Qodirov va boshqalarning ilmiy izlanishlarida ham mazkur masalalarga alohida e'tibor qaratilgan.

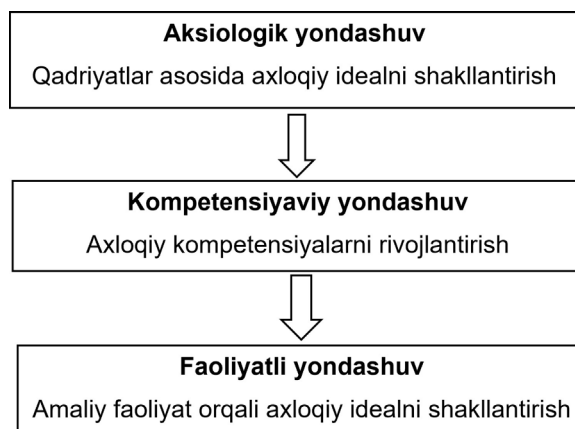
Mazkur olimlarning ilmiy merosini umumlashtirgan holda ta'kidlash mumkinki, o'qituvchi axloqi shunchaki qoidalar majmuasi emas, balki ta'lim oluvchilar uchun "tirik namuna" vazifasini bajaruvchi murakkab ijtimoiy-pedagogik hodisadir. Binobarin, o'qituvchi shaxsida axloqiy idealning qaror topishi uning kasbiy-pedagogik faoliyati samaradorligini belgilovchi muhim mezon sifatida namoyon bo'ladi. O'qituvchi jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin tutuvchi subyekt sifatida nafaqat bilim berish, balki barkamol avlodni tarbiyalash vazifasini ham bajaradi. Shu nuqtai nazardan, u o'z faoliyatida ijtimoiy qadriyatlarni qaror toptirish, fuqarolik ongini shakllantirish hamda jamiyat uchun foydali va mas'uliyatli shaxsni tarbiyalashni ustuvor maqsad sifatida belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, aksiologik (qadriyatli) yondashuv, tizimli yondashuv hamda faoliyatga asoslangan yondashuv tashkil etadi. Tadqiqotda bo'lajak o'qituvchilarning axloqiy idealini shakllantirish jarayoni pedagogik va ijtimoiy hodisa sifatida o'rganiladi.

Bo'lajak o'qituvchilarning dunyoqarashida axloqiy idealni tarkib toptirishning samarali pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash, ularni o'quv-tarbiya jarayoniga tatbiq etish hamda mazkur jarayonda samaradorligi yuqori bo'lgan metodlardan foydalanish tadqiqot natijadorligini oshiradi. Xususan, case study, rolli o'yinlar, axloqiy dilemmalar, refleksiya va suhbat metodlari yuqori samaradorlikka ega bo'lib, bo'lajak pedagogning shaxsiy va kasbiy fazilatlarini shakllantirish hamda modellashtirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Jumladan, axloqiy dilemmalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarni murakkab pedagogik vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishga, vijdon va mas'uliyat o'rtasidagi muvozanatni saqlashga hamda kasbiy faoliyatda axloqiy me'yorlarga rioya etish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mazkur metodik tizim talabaning nafaqat nazariy bilimlarini boyitadi, balki unda jamiyat tomonidan e'tirof etilgan axloqiy idealni shaxsiy e'tiqod darajasiga ko'tarish, kasbiy faoliyatida esa ushbu idealni o'quvchilar uchun jonli namuna sifatida namoyon etish imkoniyatini yaratadi. Natijada axloqiy idealni shakllantirish jarayoni faqat ma'lumot berish bilan cheklanib qolmay, talabaning ma'naviy-axloqiy qiyofasini tizimli ravishda rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyaga aylanadi. Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirish jarayonida qo'llaniladigan metodologik yondashuvlar quyidagi 1-rasmda aks ettirilgan.

1-rasm: Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirish jarayonida metodologik yondashuvlar

Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirish samaradorligi oliy ta'lim muassasasida ma'naviy-ma'rifiy muhit yaratish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni ta'lim mazmuniga integratsiyalash, refleksiv faoliyatni tashkil etish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish orqali ta'minlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot doirasida bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishning ijtimoiy pedagogik asoslar tahlil qilindi. Ilmiy pedagogik adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, pedagogik nazariya va ta'lim amaliyotida pedagogik amaliyotning pedagogik kategoriya sifatida mohiyatini, uning bo'lajak o'qituvchining milliy dunyoqarashni aniqlashga turlicha yondashuvlar mavjud.

Pedagogik amaliyot ta'lim muassasasida bo'lajak o'qituvchilarning tashkiliy, konstruktivlash, rejalashtirish, kommunikativ tadqiq qilish kabi innovatsion milliy pedagogik faoliyatga tayyorlashgina emas, balki ularning kasbiy axloqiy idealni shakllantirish xususiyati va o'qituvchi shaxsiga qo'ygan talabdan kelib chiqqan holda individual va insoniy fazilatlarni o'zida mujassamlashtirishga qaratilgandir. Pedagogik amaliyotning asosiy maqsadi bo'lg'usi o'qituvchilarni maktabdan tashqari ta'lim muassasalari, oromgohlarida o'quv, tarbiyaviy ishlarga kasbiy pedagogik va psixologik tayyorlash, milliy va ijodiy fikrlash, kasbiy mahorat va qobiliyatlarini rivojlantirishdan iborat.

O'qituvchi shaxsida axloqiy idealning bo'lishi uning bolalarga nafaqat bilim, balki tarbiya berish qobiliyatini mustahkamlaydi. Shu boisdan ham bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirish, keyinchalik ularning faoliyatida mustaqil va maqsadli harakat qilishiga sabab bo'ladi. bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllanganligi bir qancha xususiyatlarni o'zida jamlaydi.

1. Shaxsiy namunaviylikni ta'minlaydi;
2. Kasbiy etika va pedagogik madaniyatni shakllantiradi;
3. Ijtimoiy ma'suliyat va insonparvarlik g'oyalarini rivojlantiradi;
4. O'qituvchilarga axloqiy tarbiya berishda asosiy tayanchga aylanadi;
5. Albatta axloqiy idealga erishgan va yuqorida keltirilgan xususiyatlarni o'zida jamlagan o'qituvchi, o'z kasbining yetuk mutaxassisiga aylanadi deb hisoblaymiz.

Shu bois ham bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirish muhimdir.

O'qituvchi - kasbiy jihatdan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini olib boruvchi mutaxassis hisoblansada, mohiyatan chuqur ma'no kasb etadi. Ushbu mohiyatni faqatgina kasbini chin dildan sevgan, vazifasiga sadoqat va ma'suliyat bilan yondashadigan, o'z ustida sabr-toqat bilan ishlab, yangi bilimlarni o'rganib boradigan, o'zida axloqiy idealni shakllantirishga harakat qiladigan ustoz murabbiylargina anglab yetishi mumkin. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining shaxsi va axloqiy qiyofasi muhim o'rin tutadi. Ayniqsa bo'lajak pedagoglarning axloqiy idealini shakllantirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatining muvaffaqiyatli va samarali bo'lishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. O'qituvchilik kasbi boshqa kasblarga qaraganda bir muncha mashaqqatli kasb bo'lib, faqatgina, sabr-toqat, mehr-muruvvat, vijdonlilik, ma'suliyat, o'z ishini sevish, mehnatkash, axloqli, chuqur bilimdonlik kabi sifatlarga ega bo'lgan pedagoggina o'z kasbining yetuk mutaxassisiga aylanishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi kunda yosh avlodni kelajagimiz bunyodkorlari deya atar ekanmiz, ularning tarbiyasini, ta'limini, pokiza qalblarini, kamolotini tom ma'noda ertangi porloq kelajagimizni, o'qituvchi murabbiylar qo'lga ishonib topshirar ekanmiz, bu ishda ulardan yanada katta ma'suliyat talab qilamiz. Bu esa o'qituvchilar yelkasiga Sharaf bilan birga ulkan mashaqqat ham yuklaydi. o'qituvchi o'quvchi, shogirdlari qalbidan joy egallashi ortidan yaxshi nom qoldirishi uchun, sabot bilan ilm o'rganishi va o'rgangan bilimlarini boshqalarga ham o'rgatishi, axloqan yetuk shaxs sifatida o'zini namoyon eta olishi zarur.

O'qituvchi hurmat qozonmog'i, obro' orttirmog'i, o'z ustida doimiy sabr-toqat bilan ishlagmog'i, eng yaxshi fazilatlarini yuzaga chiqarmog'i, uchun eng avvalo o'z o'zini axloqiy tarbiyalab borishi va axloqiy yetuklikka erishmog'i, zarur. Zero axloqiy idealga erishish o'qituvchilik kasbining tamal toshidir. O'qituvchining axloqiy tarbiyasi nihoyatda keng va ko'p qirrali, mohiyati jihatdan chuqur va murakkab bo'lib, uni o'rganish va shakllantirish bir muncha qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi Shu bois ham bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirish bugungi kunda ta'lim-tarbiya jarayonidagi dolzarb muammo sifatida qaraladi. Bu muammoning yechimi sifatida va yuqorida keltirib o'tilgan ma'lumotlarga tayangan holda, bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishda ustoz-shogird munosabatlariga, ijtimoiy-axloqiy, ma'naviy-tarbiyaviy muhit sofligiga shuningdek bo'lajak o'qituvchilarning o'zida mavjud va shakllangan bo'lishi zarur bo'lgan yuksak ma'naviy fazilatlarni takomillash-tishga diqqat va e'tiborimizni maksimal darajada qaratishimiz zarur deb hisoblayman.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Musurmonova, O. (2017). Talabalarda ma'naviy-axloqiy kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik asoslari. Xalq ta'limi, №4, 23–28-betlar.
2. Abdullayeva, Q. (2020). Bo'lajak o'qituvchilarda ma'naviy-axloqiy tarbiyani rivojlantirish masalalari. Pedagogika va psixologiya, №3, 45–52-betlar.
3. To'xtayeva, R. (2021). Pedagogik faoliyatda axloqiy qadriyatlarining o'rni. Zamonaviy ta'lim, №6, 15–19-betlar.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.